

ชื่อเรื่อง : การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D
เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย

Title : Development of Training Course to Construct Mastery of 4D of Childhood
Teacher to Promote Child Health for Proper Growth and Development

ชื่อเจ้าของผลงาน : นางศิริพรรณ บุตรศรี (Mrs.Siripun Bootsri)

สังกัด : สถาบันพัฒนาสุขภาพระดับเมือง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

ชื่อแหล่งทุน : กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพ และประเมินประสิทธิผลหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งการศึกษาเป็น 3 ระยะ คือระยะที่ 1 ศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพ 4D ของครูพี่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนสังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 322 คน ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D ระยะที่ 3 ประเมินประสิทธิผลหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 30 ราย กลุ่มควบคุม 30 ราย การสุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย (1) แบบประเมินความรอบรู้สุขภาพและการส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย 4D (2) แบบประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย (3) หลักสูตรครูพี่เลี้ยงความรอบรู้ด้านสุขภาพ 4D เด็กก่อนวัยเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผล ได้แก่ t-test ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเหมาะสมหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย ($\bar{x} = 2.73$, SD. = 0.19) 2) ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย 4D และความรอบรู้ด้านสุขภาพ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < .01$ และและกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < .01$ 3) ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานครระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$, SD. = .52)

คำสำคัญ : หลักสูตรครูพี่เลี้ยงเพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ 4D, ครูพี่เลี้ยง, ความรอบรู้ด้านสุขภาพ

Abstract

The objectives of this research were to study the mastery of health and to assess the effectiveness of the training course of the Social Development Office, Bangkok to construct the mastery of 4D of the childhood teacher to promote child health for the proper growth and development. The study was divided into three phases. The first phase was to study the mastery of 4D of 322 pre-school childhood teachers under the Social Development Office, Bangkok. The second phase was to develop the training course to construct the mastery of 4D of childhood teacher. The last phase was to assess the effectiveness of the course. The sample group was classified into two groups; 30 samples were in the experiment group and the other 30 samples were in the control group. The multi-stage sampling was applied to select the sample. Research tools included the assessment form of health mastery and child health promotion with 4D, the satisfaction assessment form for the course to construct the mastery of child well-being, and the course for childhood teacher for the mastery of child health (4D). Statistics used to analyze the collected data were t-test and Standard Deviation (S.D.).

Research results indicated that the training course to construct the mastery of 4D of childhood teacher to promote child health for the proper growth and development was appropriate ($\bar{x} = 2.73$, SD. = 0.19). Moreover, it was found that knowledge and health literacy after the experiment was higher than that before the experiment with a statistical significance $p < .01$. Meanwhile, the mastery of the experiment group was higher than that of the control group with a statistical significance $p < .01$. Further, the satisfaction towards the course to construct the mastery of 4D of childhood teacher to promote the proper growth and development under the Social Development Office, Bangkok was at a high level ($\bar{x} = 4.19$, SD. = .52).

Key words: Childhood teacher course to construct the health mastery of 4D, Childhood teacher, Health mastery

E-mail address : bootsri50@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเด็กและเยาวชนช่วงปฐมวัยมีความสำคัญในการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เริ่มด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพกายและจิตใจที่ดีมีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิต ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างและการทำงานของสมองตลอดชีวิต เนื่องจากพัฒนาการเด็กปฐมวัยเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีลำดับขั้นตอนต่อเนื่องตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 6 ปี ควบคู่กันไปตามเกณฑ์อายุและวัยที่ต้องอาศัยปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและการเรียนรู้ การอบรมสั่งสอน การเลี้ยงดู จนส่งผลให้เด็กมีความสามารถและพฤติกรรมที่แตกต่างกันตามศักยภาพของตน หากการเลี้ยงดูและตอบสนองด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาไม่เหมาะสม จะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ไม่สมวัย ขาดทักษะในการเรียนรู้และการปรับตัวในสังคม ดังนั้น การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าและมั่นคง¹ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทั่วประเทศ 27,000 แห่ง กระทรวงสาธารณสุขจึงจัดทำเกณฑ์การประเมินสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสุขภาพ (4D) ได้แก่ (1) การเจริญเติบโตและโภชนาการ (Diet) (2) พัฒนาการเด็กและการเล่น (Development and Play) (3) สุขภาพช่องปากและฟัน (Dental) และ (4) สิ่งแวดล้อมความปลอดภัยและการป้องกันควบคุมโรค (Disease) ในปี 2563 การประเมินมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสุขภาพพบว่า ด้านการเจริญเติบโตและโภชนาการอยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุง 7,242 แห่ง พัฒนาการเด็กและการเล่นต้องปรับปรุง 6,869 แห่ง สุขภาพช่องปากและฟันต้องปรับปรุง 2,625 แห่ง และด้านสิ่งแวดล้อมความปลอดภัยและการป้องกันควบคุมโรคต้องปรับปรุง 597 แห่ง ซึ่งปัญหาสุขภาพเด็กปฐมวัย คือ พัฒนาการเด็กล่าช้าร้อยละ 30 ภาวะอ้วนร้อยละ 10

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมและการเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย พบว่า สาเหตุปัญหาพัฒนาการล่าช้าของเด็กเกิดจากการขาดการเลี้ยงดูและการกระตุ้นพัฒนาการที่เหมาะสม เนื่องจากการเลี้ยงดูเด็กโดยครอบครัวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แม้ว่าในเด็กอายุ 1-3 ปี ส่วนใหญ่ถูกเลี้ยงดูโดยมารดา สำหรับกรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กถูกนำไปฝากเลี้ยงในเวลากลางวัน เนื่องจาก บิดามารดา ต้องไปทำงานนอกบ้าน และเด็กอายุระหว่าง 3-5 ปี ได้รับการดูแลจากสถานเลี้ยงเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียน ร้อยละ 53.3² สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ดำเนินการด้านศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 เพื่อให้บริการเด็กอายุ 2 ปี ขึ้นไป ในชุมชน เพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองในชุมชน และเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนเข้าสู่การศึกษาในระบบโรงเรียน ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำนวนทั้งสิ้น 292 ศูนย์ ในพื้นที่ 45 สำนักงานเขต มีเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 22,713 คน อาสาสมัครผู้ดูแลเด็ก จำนวน 2,001 คน บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ ครู ผู้ดูแลเด็ก ครูพี่เลี้ยง ยังขาดความรู้และทักษะการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับการศึกษาของเซนเดอร์ และคณะ³ พบว่าหนึ่งในสามของผู้เลี้ยงดูเด็กมีความรอบรู้ด้านสุขภาพต่ำและส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพเด็กปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร ที่พัฒนาการล่าช้า ร้อยละ 30 ภาวะโภชนาการเกิน ร้อยละ 10 และปัญหาฟันผุ ร้อยละ 57.4⁴ จะเห็นได้ว่า ผู้ดูแลเด็กเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการสังเกต การประเมินและกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เนื่องจากเป็นบุคคลที่ดูแลใกล้ชิดเด็กตลอดเวลา ซึ่งการส่งเสริมให้ครูพี่เลี้ยงเด็กสามารถประเมินพัฒนาการเด็กได้ด้วยตนเองด้วยวิธีการเหมาะสมเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการที่สมวัย และเติบโตอย่างมีคุณภาพ สามารถเป็นที่ปรึกษาให้ความรู้ความเข้าใจ และให้การช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง และยังไม่มียุทธศาสตร์สร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D แบบบูรณาการยกระดับคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยที่สอดคล้องกับมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ

สถาบันพัฒนาสุขภาพเขตเมือง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข จึงได้พัฒนาหลักสูตร “ความรู้รอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย” โดยประยุกต์แนวคิด

การสร้างเสริมความรู้ด้านสุขภาพ (health literacy)^{5,6} และแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพัฒนาการและการเล่น (Development & Play) ด้านโภชนาการและการเจริญเติบโต (Diet) ด้านการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน (Dental) ด้านป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ (Disease)⁷ เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัยให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ด้านสุขภาพ และประเมินประสิทธิผลหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรู้ของครูพี่เลี้ยง เรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ด้านสุขภาพ 4D เด็กปฐมวัยของครูพี่เลี้ยงเด็กปฐมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิผลหลักสูตรครูพี่เลี้ยงเพื่อสร้างความรู้ด้านสุขภาพ 4D เด็กปฐมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ความรู้ด้านสุขภาพของครูพี่เลี้ยง หมายถึง ความสามารถและทักษะของครูพี่เลี้ยงในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสุขภาพค้นหาคำตอบที่ต้องการตีความหมายตรวจสอบและทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้รับ ตัดสินใจ และนำไปใช้ประโยชน์จากข้อมูลสุขภาพในการจัดการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

หลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D หมายถึง โครงสร้างขององค์ความรู้และเนื้อหาวิชาที่เป็นแนวทางให้ผู้อบรม ได้เรียนรู้ตามโครงสร้างหลักสูตรทั้ง 4 ด้าน (4D) ได้แก่ การเจริญเติบโต และโภชนาการ (Diet) พัฒนาการเด็กและการเล่น (Development and Play) สุขภาพช่องปาก (Dental) และด้านสิ่งแวดล้อมความปลอดภัยและการป้องกันควบคุมโรค (Disease) โดยเน้นการสร้างทักษะความรู้ด้านสุขภาพของครูพี่เลี้ยง

ครูพี่เลี้ยงเด็กปฐมวัย หมายถึง บุคลากรที่สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร คัดเลือกและแต่งตั้งจากผู้ที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ เพื่อปฏิบัติหน้าที่หลักในการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กมีความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

1. ความหมายของความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy)

ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อต่อไปนี้พัฒนาการ คำนิยามและความหมาย องค์ประกอบของ Health Literacy มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์สุขภาพ การพัฒนา Health Literacy การสร้างเสริมความฉลาดทางสุขภาพ

องค์การอนามัยโลก (1998) (ขวัญเมือง แก้วดำเกิง และคณะ, 2556) ได้ให้นิยาม Health literacy ซึ่งสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข แปลความไว้ว่า “ทักษะต่าง ๆ ทางกรรับรู้และทางสังคม ซึ่งเป็นตัวกำหนดแรงจูงใจและความสามารถของปัจเจกบุคคลในการที่จะเข้าถึง เข้าใจและใช้ข้อมูลในวิธีการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและบำรุงรักษาสุขภาพของตนเองให้ดีอยู่เสมอ”

สถาบันทางการแพทย์ของอเมริกา (Institute of Medicine: IOM, 2004, อ้างอิงใน ขวัญเมือง แก้วดำเกิง และคณะ, 2556) นิยามว่า “เป็นระดับความสามารถของบุคคลในการได้รับการจัดการ การเข้าใจข้อมูลและบริการสุขภาพพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการตัดสินใจที่เหมาะสม” โดยอธิบายว่า Health Literacy ขึ้นอยู่กับทักษะของบุคคลในการเผชิญกับสถานการณ์สุขภาพ รวมทั้งยังขึ้นกับปัจจัยด้านระบบดูแลสุขภาพ ระบบการศึกษา ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมทั้งที่บ้านที่ทำงานและในชุมชนอีกด้วย

ดอน นัทบีม (Nutbeam, 2000 อ้างอิงใน ขวัญเมือง แก้วดำเกิง และคณะ, 2556) นิยามว่า “ทักษะทางปัญญาและทางสังคม ซึ่งกำหนดแรงจูงใจและความสามารถของบุคคลในการเข้าถึง เข้าใจ และใช้ข้อมูลในทางที่ส่งเสริม และรักษาสุขภาพที่ดี”

ซาร์คาโดลาส และคณะ (Zarcadoolas, Pleasant & Greer, 2005 อ้างอิงใน ขวัญเมือง แก้วดำเกิง และคณะ, 2556) นิยามว่า “ทักษะที่ครอบคลุมความสามารถของบุคคล ในการประเมินข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพและนำแนวความคิดที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและเพิ่มคุณภาพชีวิต”

กองสุขศึกษา (2559) นิยามว่า Health Literacy คือ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ หมายถึง ความสามารถและทักษะในการเข้าถึงข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อวิเคราะห์ ประเมินการปฏิบัติ และการจัดการตนเอง รวมทั้งชี้แนะเรื่องสุขภาพส่วนบุคคล ครอบครัวและชุมชนได้

ชนวนทอง ธนสุกาญจน์ และนริมาลัย นีละไพจิตร (กองสุขศึกษา, 2560) Health Literacy หมายถึง ระดับของบุคคล ประชาชน ที่ได้รับหรือเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสุขภาพและสามารถเข้าใจข้อมูลพื้นฐานด้านสุขภาพ และบริการสุขภาพที่จำเป็น เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และตัดสินใจด้านสุขภาพที่เหมาะสม

คำนิยามและความหมายในเบื้องต้น ความรอบรู้ด้านสุขภาพ มีความหมายครอบคลุมถึง การกระทำด้วยการใช้ทักษะและความสามารถทางปัญญาและทางสังคม ในการเข้าถึงเข้าใจ ใช้ข้อมูล ประเมินข้อมูล ข่าวสารและบริการสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ ตัดสินใจด้านสุขภาพที่เหมาะสมและรักษาสุขภาพที่ดีของตนเอง ครอบครัวและชุมชน

2. แนวทางการส่งเสริมคุณภาพเด็กปฐมวัยด้านสุขภาพ 4D

2.1 การส่งเสริมด้านพัฒนาการ: Development ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 4D

ครูผู้ดูแลเด็กสามารถยกระดับคุณภาพการดูแลส่งเสริมพัฒนาการเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ผ่านการดูแลเด็กตามกิจวัตรประจำวันด้วย จัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการ เด็กทั้ง 5 ด้าน และเฝ้าระวังพัฒนาการเด็กเป็นประจำทุกวันร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ เมื่อพบเด็กที่มีความผิดปกติหรือมีพัฒนาการสงสัยล่าช้าครูผู้ดูแลเด็กต้องเป็นผู้ประสานข้อมูลกับ ผู้ปกครองเพื่อร่วมกันส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้งที่บ้านและสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และมีการส่งต่อข้อมูลเด็กเพื่อให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่เมื่อพบเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมหรือมีพัฒนาการที่ผิดปกติอย่างชัดเจน

2.2 การส่งเสริมการเล่น : Play ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 4D

สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยสามารถส่งเสริมให้เกิดการเล่นในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยได้โดยต้อง คำนึงถึงองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) พื้นที่เล่น (Play Space) 2) กระบวนการเล่น (Play Process) 3) ผู้อำนวยการเล่น (Play Worker) และ 4) หน่วยบริหารจัดการการเล่น (Play Management Unit) เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่สมวัยและมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

2.3 การส่งเสริมด้านโภชนาการ : Diet ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 4D

ครูผู้ดูแลเด็กสามารถยกระดับคุณภาพการดูแลส่งเสริมโภชนาการในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยมีกิจกรรมสำคัญ คือ 1) การเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็กเป็นรายบุคคล 2) การจัดอาหารตามวัยที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของเด็ก 3) การพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็กด้านการส่งเสริมและเฝ้าระวังโภชนาการสถานพัฒนา เด็กปฐมวัย

2. 4 การดูแลสุขภาพช่องปากและฟันของเด็กปฐมวัย : Dental ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 4D

การดูแลสุขภาพช่องปากและฟันของเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สามารถทำได้โดยเริ่มต้นด้วยการตรวจสุขภาพประจำวัน ครูผู้ดูแลเด็กจะมีการตรวจสุขภาพช่องปากและฟัน ตรวจผอม และเล็บ ในช่วงเช้าก่อนรับเด็กเข้าสู่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีการจัดบริเวณ/สถานที่และอุปกรณ์ เพื่อให้เด็กได้มีการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันทุกวันด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ และจัดให้มีการตรวจสุขภาพช่องปากและฟันโดยบุคลากรทางการแพทย์เป็นประจำทุก 6 เดือน

จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีความรู้ด้านสุขภาพ ที่มีความหมายครอบคลุมถึง การกระทำด้วยการใช้ทักษะและความสามารถทางปัญญาและทางสังคม ในการเข้าถึงเข้าใจ ใช้ข้อมูล ประเมินข้อมูลข่าวสารและบริการสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ ตัดสินใจด้านสุขภาพที่เหมาะสม และรักษาสุขภาพที่ดีของตนเอง ครอบครัวและชุมชน มาบูรณาการร่วมกับแนวทางการส่งเสริมคุณภาพเด็กปฐมวัยด้านสุขภาพ 4D จึงนำมาเป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้ ก่อนการนำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสถานการณ์

- ศึกษาความรู้ด้านสุขภาพ 4D ของครูพี่เลี้ยงเด็กปฐมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร
- สังเคราะห์ทักษะความรู้ด้านสุขภาพของครูพี่เลี้ยงจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องความรู้ด้านสุขภาพและการส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัยของครูพี่เลี้ยง

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบ

ทบทวนวรรณกรรม

การสร้างและพัฒนารูปแบบ

ยกร่างรูปแบบ

ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ

ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ

หลักสูตรสร้างความรู้การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย

ทดลองใช้

ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ

ทักษะการเข้าถึง

ทักษะการเข้าใจ

ทักษะการได้ถาม

ทักษะการตัดสินใจ

ทักษะการนำไปใช้

วิธีการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาบริบท วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ด้านสุขภาพ 4D โดย 1) การสังเคราะห์ทักษะความรู้ด้านสุขภาพของครูพี่เลี้ยงจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องความรู้ด้านสุขภาพและการส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัยของครูพี่เลี้ยง 2) ศึกษาคุณลักษณะเชิงพฤติกรรม และทักษะจำเป็นด้านส่งเสริมพัฒนาการ ด้านโภชนาการ ด้านทันตสุขภาพและการป้องกันโรค 3) ตรวจสอบความเหมาะสมร่างมาตรฐานส่งเสริมสุขภาพ 4D กับเกณฑ์มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติด้านคุณภาพเด็กปฐมวัย 4) สร้างแบบประเมินความรู้ด้านสุขภาพ 4D ของครูพี่เลี้ยง

ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย โดย 1) วิเคราะห์ส่วนต่างทักษะความรู้ของครูพี่เลี้ยง 2) ร่าง

หลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย 3) การประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างหลักสูตร ฯ

ระยะที่ 3 นำหลักสูตรไปทดลองใช้กับครูพี่เลี้ยงศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร 6 โซน เป็น 2 โซน สุ่มตัวอย่างโซนละ 1 เขต แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 เขต และกลุ่มควบคุม 1 เขต และสุ่มตัวอย่างเขตละ 30 คน เพื่อวางแผนประเมินประสิทธิผลหลักสูตร ฯ

ระยะที่ 4 ประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D ด้าน โดยวัดผลก่อนและหลังการทดลอง (Pretest-posttest experimental design) ทั้ง 2 กลุ่ม และวัดผลก่อนและหลังการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาบริบท วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ด้านสุขภาพ 4D (Development, Diet, Dental, Disease)

ความรู้ด้านสุขภาพครูพี่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.66$, S.D. = 0.87) จำแนกรายด้าน พบว่า ระดับสูง ได้แก่ ทักษะการเข้าใจและทักษะการนำไปใช้ ระดับปานกลาง ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการไต่ถาม ทักษะการตัดสินใจ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้ด้านสุขภาพครูพี่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน

ความรู้ด้านสุขภาพ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ทักษะการเข้าถึง	2.65	1.01	ปานกลาง
2. ทักษะการเข้าใจ	2.79	0.86	สูง
3. ทักษะการไต่ถาม	2.56	0.94	ปานกลาง
4. ทักษะการตัดสินใจ	2.63	0.91	ปานกลาง
5. ทักษะการนำไปใช้	2.76	0.86	สูง
รวม	2.66	0.87	ปานกลาง

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 1 พบว่า ครูพี่เลี้ยงสังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร มีความรอบรู้และทักษะการดูแลสุขภาวะเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยระดับปานกลาง รวมทั้ง ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการฝึกอบรมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดการสร้างหลักสูตรของเซเลอร์และคณะ¹¹ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น คือ หลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาวะเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D (Development, Diet, Dental, Disease) สำหรับบุคลากรและครูพี่เลี้ยง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8 กิจกรรม ได้แก่ 1) เข้าถึง เข้าใจ ฝึกใช้วิธีจดจำ 2) รอบรู้ด้วยการถาม กระบวนการใช้คำถามเพื่อการเรียนรู้ 3) รู้แล้วต้องตัดสินใจ 4) ลองทำคุณครูทำได้ 5) แนวทางสู่ความสำเร็จสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาวะเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D 6) ทักษะที่จำเป็นในการส่งเสริมคุณภาพเด็กปฐมวัยด้วยหลัก 4D: Development & play, Diet, Dental and Diseases 7) แนวคิดการพัฒนาสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยรอบรู้ด้านสุขภาพ 8) แนวทางสู่ความสำเร็จสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาวะเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D หลังจากพัฒนา (ร่าง) หลักสูตร ฯ เสร็จสิ้น ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัย ด้านโภชนาการเด็กปฐมวัย ด้านทันตกรรมเด็กและด้านการป้องกันโรค จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบและประเมิน (ร่าง) หลักสูตร ฯ ผลการตรวจสอบและประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า

โดยรวมมีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{x} = 2.73$, $SD. = 0.19$) เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ปัจจัยนำเข้าองค์ประกอบของหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การจัดการเรียนรู้และการประเมินหลักสูตรมีความเหมาะสมระดับมาก

ระยะที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตรสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในดูแลสุขภาพะเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D ได้แก่ ด้านพัฒนาการและการเล่น (Development & Play) ด้านโภชนาการและการเจริญเติบโต (Diet) ด้านการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน (Dental) ด้านป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ (Disease)

1. หลังทดลองใช้หลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพะเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D คะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการเข้าใจ ทักษะการไต่ถาม ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการนำไปใช้ ของครูพี่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < .01$ (ตารางที่ 3) และกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < .01$ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและความรอบรู้ด้านสุขภาพในการดูแลสุขภาพะเด็กปฐมวัยด้วยหลัก 4D ของครูพี่เลี้ยงเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลอง (n = 30)

รายการ	ก่อนการทดลอง (n=30)		หลังการทดลอง (n=30)		95% CI	t	p-value
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.			
ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ	5.73	1.01	10.76	1.56	4.34 – 5.72	14.921	.000 *
ทักษะการเข้าถึง	2.89	.47	3.46	.47	0.35 – 0.78	5.44	.000 *
ทักษะการเข้าใจ	2.96	.30	3.67	.44	0.52 – 0.90	7.66	.000 *
ทักษะการไต่ถาม	2.65	.49	3.67	.49	0.74 – 1.19	8.71	.000 *
ทักษะการตัดสินใจ	2.65	.49	3.54	.37	0.66 – 1.12	7.91	.000 *
ทักษะการนำไปใช้	2.88	.47	3.64	.37	0.54 – 1.00	6.76	.000 *
ภาพรวมความรอบรู้	2.81	.77	3.59	.34	0.62 – 0.93	10.23	.000 *

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและความรอบรู้ด้านสุขภาพในการดูแลสุขภาพะเด็กปฐมวัยด้วยหลัก 4D ของครูพี่เลี้ยงเด็กปฐมวัย หลังการทดลองของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง (n = 30)

รายการ	กลุ่มควบคุม		กลุ่มทดลอง		95% CI	t	p-value
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.			
ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ	5.73	.94	10.76	1.56	4.36-5.70	15.06	.000 *
ทักษะการเข้าถึง	2.78	.48	3.46	.47	0.44-0.92	5.58	.000 *
ทักษะการเข้าใจ	2.71	.50	3.67	.44	0.71-1.20	7.87	.000 *
ทักษะการไต่ถาม	2.83	.61	3.67	.49	0.56-1.13	5.94	.000 *
ทักษะการตัดสินใจ	2.61	.51	3.54	.37	0.70-1.16	8.05	.000 *
ทักษะการนำไปใช้	2.63	.53	3.64	.37	0.77-1.25	8.51	.000 *
ภาพรวมความรอบรู้	2.72	.46	3.59	.34	0.65-1.07	8.12	.000 *

2. ผลผลิตจากการพัฒนาหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D ของครูพี่เลี้ยงเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือองค์ความรู้และทักษะใหม่คือ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ(Health Literacy)

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร

จากการพัฒนาหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D คณะผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพัฒนาการและการเล่น (Development & Play) ด้านโภชนาการและการเจริญเติบโต (Diet) ด้านการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน (Dental) ด้านป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ (Disease) โดยประยุกต์แนวคิดความรอบรู้ด้านสุขภาพ ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการเข้าใจ ทักษะการโต้ถาม ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการนำไปใช้ พบว่า ปัจจัยนำเข้าองค์ประกอบของหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การจัดการเรียนรู้และการประเมินหลักสูตรมีความเหมาะสมระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ศึกษาเอกสารที่ เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพบริบท และปัญหาในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยที่เกิดขึ้นจริง ในชั้นเรียนและมีการสนทนากลุ่มระหว่างผู้เชี่ยวชาญ นักการศึกษาและครูผู้สอนระดับปฐมวัย จึงทำให้หลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัยมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่ สอดคล้องกับแนวคิดของทิตินา แชมมณี¹² ที่ได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญ ของรูปแบบการเรียนการสอน ต้องประกอบด้วยปรัชญาหรือทฤษฎีหรือแนวคิด ที่เป็นพื้นฐาน ของรูปแบบนั้นๆ มีการอธิบายลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการและอธิบายเกี่ยวกับวิธีสอนหรือกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งได้สรุปว่าโดยทั่วไปรูปแบบการเรียนการสอนอย่างน้อยต้องประกอบด้วยทฤษฎีหรือหลักการวัตถุประสงค์กระบวนการของรูปแบบและผลที่ได้รับจากการใช้รูปแบบ นอกจากนี้ยังพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการในการจัดการศึกษา ปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนด ตลอดจนได้รับการยอมรับจาก ทุกฝ่ายในสังคม คือ บุคลากร ที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องเลือกสรรผู้ที่มีความเป็นผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย เข้ามารับผิดชอบการจัดโปรแกรมทางการศึกษาปฐมวัยให้มีบริการที่ดี ทั้งด้านการดูแล ความเข้าใจและการให้ความรู้แก่เด็กปฐมวัย สอดคล้องกับ พิภพ ธรรมประชา¹³ พบว่า การพัฒนาบุคลากรด้านการจัด ประสบการณ์ระดับปฐมวัย โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ การศึกษาเอกสาร การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศ ภายใน ทำให้ครูมีความรู้และความสามารถจัดประสบการณ์ การเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยได้ สามารถสร้างเครื่องมือในการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการได้ และสามารถจัดประสบการณ์แบบบูรณาการได้ดี

ความรู้เกี่ยวกับส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย ความรอบรู้ด้านสุขภาพของครูพี่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.66 S.D. = 0.87) ซึ่งความรอบรู้ระดับปานกลางซึ่งความรอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลางนั้นถือเป็นระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานที่จะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในการเลี้ยงดูเด็ก ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1 การเจริญเติบโตและโภชนาการ (Diet) ด้านที่ 2 พัฒนาการเด็กและการเล่น (Development and Play) ด้านที่ 3 สุขภาพช่องปากและฟัน (Dental) และด้านที่ 4 ด้านสิ่งแวดล้อมความปลอดภัยและการป้องกันควบคุมโรค (Disease) เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านทักษะการเข้าถึง อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่ต้องการใช้ได้จากแหล่งข้อมูลหลักจำนวนหลายแหล่งด้วยตนเอง แต่ยังขาดทักษะการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (ความถูกต้อง และเป็นจริง) ของข้อมูลก่อนนำมาใช้หรือเผยแพร่ต่อได้ ด้านทักษะการโต้ถาม อยู่ในระดับปานกลาง ครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่สามารถทำ

ความเข้าใจข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาวะเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับจากบุคลากรของหน่วยงานหลักได้อย่างชัดเจน แต่ขาดทักษะในการประเมินคำถามและปรับปรุงคำถามและวิธีการคำถามให้ดีขึ้น ด้านทักษะการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง สามารถระบุประเด็น/ปัญหาสำคัญที่จะต้องตัดสินใจได้ แต่ขาดทักษะในการประเมินทางเลือกข้อดีข้อเสียและอธิบายเหตุผลของการตัดสินใจได้ว่ามีความเหมาะสมอย่างไร ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยมากยิ่งขึ้น เพราะการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยเป็นเรื่องที่สำคัญเพื่อช่วยให้ผู้เลี้ยงดูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเด็ก ผู้เลี้ยงดูและเด็กจะได้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องส่งผลให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ดีและเป็นประโยชน์กับเด็กปฐมวัยมากที่สุด ส่วนทักษะการเข้าใจ และทักษะการนำไปใช้อยู่ในระดับสูง เนื่องจากบุคคลที่มีบทบาทสำคัญส่วนหนึ่ง คือ ครูพี่เลี้ยง ซึ่งจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดเมื่อเด็ก มาอยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูพี่เลี้ยงต้องมีความตั้งใจ มีความอดทนและควรได้รับการฝึกฝนทักษะต่างๆ ในการดูแลเด็กอีก ทั้งควรมีความรอบรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย การส่งเสริมสุขภาพการจดจำนามัยสิ่งแวดล้อมและมีพฤติกรรมนามัยที่ถูกต้องเหมาะสม และที่สำคัญ คือ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

14

ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D (Development, Diet, Dental, Disease) ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการเข้าใจ ทักษะการไต่ถาม ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการนำไปใช้ ของครูพี่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังการทดลอง และระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีผลต่างคะแนนเฉลี่ยของความรู้ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการเข้าใจ ทักษะการไต่ถาม ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการนำไปใช้ สูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาวะเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D (Development, Diet, Dental, Disease) สำหรับบุคลากรและครูพี่เลี้ยงสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสุขภาพที่หลากหลายรูปแบบ ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8 กิจกรรมดังนี้ กิจกรรมที่ 1) เข้าถึง เข้าใจ ฝึกใช้วิธีจดจำ 2) รอบรู้ด้วยการถาม กระบวนการใช้คำถามเพื่อการเรียนรู้ 3) รู้แล้ว..ต้องตัดสินใจ 4) ลองทำคุณครูทำได้ 5) แนวทางสู่ความสำเร็จสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาวะเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D 6) ทักษะที่จำเป็นในการส่งเสริมคุณภาพเด็กปฐมวัยด้วยหลัก 4D: Development & play, Diet, Dental and Diseases 7) แนวคิดการพัฒนาสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยรอบรู้ด้านสุขภาพ 8) แนวทางสู่ความสำเร็จสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาวะเด็กปฐมวัย ในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D สอดคล้องกับการศึกษาของ Netwong (2016) ที่พัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านและทักษะชีวิตด้านสุขภาพกายสุขภาพจิตสำหรับ เด็กปฐมวัย พบว่า การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยของครูปฐมวัยโดยภาพรวม การปฏิบัติอยู่ระดับมาก โดยการทำความสะดวกมือ ฟัน ร่างกายอย่างถูกวิธี การออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพกายและการให้ความรู้ให้เด็กรู้จักส่วนประกอบของร่างกาย หน้าที่และการดูแลรักษา มีการปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ นอกจากนี้ยังพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการในการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนด ตลอดจนได้รับการยอมรับจาก ทุกฝ่ายในสังคม คือ บุคลากรที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องเลือกสรรผู้ที่มีความเป็นผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย เข้ามารับผิดชอบการจัดโปรแกรมทางการศึกษาปฐมวัยให้มีบริการที่ดี ทั้งด้านการดูแล ความเข้าใจและการให้การศึกษแก่เด็กปฐมวัย ดังนั้น การพัฒนาครูผู้สอนให้มีประสิทธิภาพนั้นต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรและพัฒนาบุคลากรให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการปรับตัวปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่ และเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน กล่าวคือ สถานศึกษาต้องมีการพัฒนาให้ครูมีแผนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น¹⁵

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สามารถนำหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D ไปใช้ได้กับครูพี่เลี้ยงสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในสังกัดอื่นๆที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

1.2 การนำหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D ไปใช้ ควรศึกษาทำความเข้าใจให้ชัดเจนและดำเนินการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ให้ครบทุกขั้นตอน อย่างไรก็ตาม ครูพี่เลี้ยงสามารถออกแบบสื่อการสอนให้มีความหลากหลายและน่าสนใจ โดยใช้สื่อมัลติมีเดียให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยต่อหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D โดยเฉพาะด้านการเจริญเติบโตและโภชนาการ (Diet) ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาการและสติปัญญาเมื่อเด็กเข้าสู่วัยเรียน

2.2 ควรศึกษาปัจจัยเสี่ยงของเด็กปฐมวัยที่อาจส่งผลกระทบต่อภาวะโภชนาการในเด็กปฐมวัย ทั้งในมิติบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. ฐิติมา ชูใหม่. การเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กปฐมวัย. Hua Hin Medical Journal, 1(2), 18–33. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 15 มกราคม 2565] เข้าถึงได้จาก: https://he01.tci-thaijo.org/index.php/hhsk/article/view/175062_2559.
2. นิ่งฤทัย เกื้อเอียด, ปุญญพัฒน์ ไชยเมล์, สมเกียรติยศ วรเดช. สถานการณ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการของเด็กไทยอายุต่ำกว่า 5 ปี: การทบทวน วารณกรรม. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้ 2561; 5: 281-296.
3. Sanders, LM.; Lewis, J.; Brosco, JP. Low Caregiver Health Literacy: Risk Factor for Child Access to a Medical Home. Pediatric Academic Societies, 2007.
4. รายงานผลฉบับสมบูรณ์ การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๒ (MICS6). สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร; 2563.
5. ขวัญเมือง แก้วคำเกิง. ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ชั้นพื้นฐาน ปฏิสัมพันธ์ วิจัยนานาชาติ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน); 2562.
6. ขวัญเมือง แก้วคำเกิง. ความรอบรู้ด้านสุขภาพ กระบวนการ ปฏิบัติการ เครื่องมือประเมิน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2564.
7. มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 5 ตุลาคม 2564]. เข้าถึงได้จาก: http://www.dla.go.th/upload/document/type2/2019/3/21360_2_1551673939396.pdf, 2564.
8. Krejcie, R. V. & Morgan, D. W.. Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement 1970; 30(3): 607-610.
9. Bloom B. Taxonomy of educational objectives. The classification of educational goal. Handbook II: affective domain. New York: David McKay Co Inc., 1964.
10. Best, J. W. Research in Education. New Jersey: Prentice hall Inc., 1977.
11. Saylor, J.G., W. Alexander and A. J. Lewis. Curriculum Planning for Better Teaching and Learning. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1981.
12. Netwong, T. Development of Reading Promotion Activities Model to Enhance Reading

Habit and Life Skill: Health Mind and Body for Early Childhood. SDU research Journal of Humanities and Social Sciences 2016; 12(3), 95-111. (in Thai)

13. พิภพ ธรรมประชา. การพัฒนาบุคลากรด้านการจัด ประสบการณ์ระดับปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลธัญญา อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษา มหาบัณฑิตมหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; 2550.
14. กระทรวงมหาดไทย. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. สำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น. แนวการจัดกิจกรรมเตรียมประสบการณ์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตาม หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด. กรุงเทพฯ; 2550.
15. จำเริญ จิตรหลัง. การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. วารสารวิชาการ 2552; 12(3): 19-20.
16. บุหลง ศุภศิลป์. รูปแบบการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางการฟัง – พูดภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ การศึกษา และการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์; 2559.